

Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук відкрив засідання Організаційного комітету з підготовки й проведення заходів у зв'язку з ушануванням Дня пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу

«Майже 80 років тому, 8 травня 1944 року, радянський тоталітарний уряд розпочав операцію з депортації кримських татар, унаслідок якої з Криму було виселено 180 014 осіб», — наголосив насамперед, відкриваючи захід, Голова Верховної Ради України.

Він зауважив, що депортація мала катастрофічні наслідки для всього кримськотатарського народу: «Упродовж року до завершення Другої світової війни від голоду, хвороб та виснаження загинули понад 30 тисяч кримських татар».

«Цього дня — у День боротьби за права кримськотатарського народу — Україна вшануватиме пам'ять жертв цього кримінального злочину та злочину проти людяності», — акцентував Голова Верховної Ради України.

Водночас Руслан Стефанчук нагадав, що Верховна Рада України Постановою від 12 листопада 2015 року «Про визнання геноциду кримськотатарського народу» визнала депортацію з Криму кримських татар у 1944 році геноцидом кримськотатарського народу.

Окрім того, Спікер Парламенту України зауважив, що 18 травня в Україні встановлено Днем пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу, який вшанується щорічно. Організаційний комітет, як тимчасовий консультативно-дорадчий орган, утворений із метою належної організації та проведення заходів до цієї дати.

Насамкінець Голова Верховної Ради України зазначив, що завданням на сьогодні та найближчі дні є опрацювання внесених пропозицій

Прес-служба Апарату Верховної Ради України. Фото rada.gov.ua.

Жодна країна не вступала до Євросоюзу під час війни — досвід України унікальний, — Олександр Корнієнко під час зустрічі із головами громад Житомирщини

Перший заступник Голови Верховної Ради України Олександр Корнієнко розпочав ряд робочих заходів на Житомирщині із зустрічі із головами громад регіону на тему: «Спроможне врядування на шляху до ЄС». Основний акцент — європейська інтеграція України, зокрема, що чекає на Україну та які можливості й завдання виникають.

«Кожна громада вступає у простір взаємодії. І це величезні можливості для країни. Євросоюз може допомогти реалізувати практичні проекти — необхідно активно включитися у цю історію», — наголосив Олександр Корнієнко.

Він також висловив переконання, що впродовж наступних п'яти років Україна продемонструє серйозну динаміку, зі свого боку, на євроінтеграційному треку.

Окрім того, Перший заступник Голови Верховної Ради України звернув увагу на спроможності у громадах: наявність спеціаліста з міжнародної роботи, вивчення іноземних мов і підвищення компетенцій.

Водночас він наголосив на необхідності розширення переліку країн для спільної реалізації проектів. Зокрема, Україна цінує співпрацю з Естонією — і це є чудовим прикладом взаємодії. Перший віцеспікер додав, що участь на рівні «країна-країна» й

«область-область» дуже вітається, адже у такий спосіб сам процес взаємодії відбуватиметься швидше. Також він повідомив, що Україна залучатиме й досвід інших країн, зокрема, Хорватії та Молдови.

«Велика частина роботи — це комунікація вступу. Говоримо з партнерами й плануємо все більше проектів у цьому напрямі», — акцентував Олександр Корнієнко, додавши, що завдань багато та жодна країна не вступала у Євросоюз під час війни: «Досвід України унікальний. Завдяки активній роботі на всіх рівнях — впраємось й досягнемо нашої мети».

У робочому візиті на Житомирщину також взяли участь народні депутати України: заступник Голови Комітету Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва Арсеній Пушкаренко та голова підкомітету з питань адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування Віталій Безгін.

Прес-служба Апарату Верховної Ради України. Фото rada.gov.ua.

Закон України Про внесення зміни до пункту 1 розділу IX «Прикінцеві положення» Закону України «Про Державну прикордонну службу України»

▶ СТОР. 3

Верховна Рада України підтримала ідею створення державної ветеранської патронатної служби

▶ СТОР. 4

Допомога від США — великий мотиваційний фактор для бійців на полі бою, — Роман Костенко

▶ СТОР. 5

Олена КОНДРАТЮК: Верховна Рада України вдячна Парламенту Молдови за продовження тимчасового захисту для українців до 2025 року

можливості парламентської дипломатії для того, щоб організувати відпочинок і психологічну реабілітацію наших дітей в Молдові. Щоб вони мали трохи відпочинку і спокою без тривоги та вибухів», — зауважила Олена Кондратюк та наголосила, що дуже розраховує на допомогу Парламенту Молдови і Віцеспікерки Дойни Герман у цій гуманітарній справі.

Окрім того, віцеспікерки зустрілися з українками, які разом з дітьми знайшли прихисток у Молдові, рятуєчись від війни. Здебільшо-

го, це жінки з Бахмута, Ірпеня, Херсонщини, Одещини, Миколаївщини.

«Завдяки нашим міжнародним партнерам «ООН Жінки» вони отримали невеликі гранти на відкриття власної невеличкої справи в Молдові. Більшість жінок, з якими я спілкувалася сьогодні, прагне повернутися до України та продовжити свій бізнес на Батьківщині», — зазначила Олена Кондратюк після зустрічі.

Прес-служба
Апарату
Верховної Ради України.
Фото rada.gov.ua.

Заступниця Голови Верховної Ради України Олена Кондратюк в рамках офіційного візиту до Республіки Молдова провела зустріч із Віцеспікеркою Парламенту Молдови Дойною Герман.

Від імені Парламенту України Олена Кондратюк подякувала в особі пані Віцеспікерки Парламенту Молдови за продовження тимчасового захисту для громадян України до 1 березня 2025 року. Молдова прийняла понад 116 тисяч українців, які шукали тут прихисток від війни.

Також Віцеспікерка українського Парламенту звер-

нулася до колеги з проханням взяти під свій особистий патронат питання адвокатури та розгляду в Парламенті резолюції про засудження примусової депортації українських дітей. Про розгляд такого документа під час особистої зустрічі Олена Кондратюк домовилася зі Спікером Парламенту Молдови Ігорем Гросу.

Вона також розповіла молдовській колежанці, що в Україні посилюються російські обстріли та погіршилася гуманітарна ситуація.

«Це дуже негативно впливає на емоційний і психологічний стан дітей. Тому нам важливо використовувати

У Державному аграрному реєстрі розпочинається прийом заяв від фермерів на отримання земельної дотації, — Комітет з питань аграрної та земельної політики

Попри терористичну агресію росії проти України держава постійно вживає заходів підтримки аграріїв для забезпечення продовольчої безпеки, повідомляють у Комітеті з питань аграрної та земельної політики.

Так, за даними Мінагрополітики з 1 травня 2024 року в Державному аграрному реєстрі (ДАР) розпочнеться прийом заяв на окрему бюджетну субсидію на оброблювані угід-

дя для аграріїв з деокупованих територій та територій, на яких завершені бойові дії.

До деокупованих територій та територій, на яких завершено бойові дії, належать території:

можливих бойових дій; активних бойових дій (для яких визначена дата завершення бойових дій); активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ре-

сурси (для яких визначена дата завершення бойових дій).

Допомогу зможуть отримати виробники окремих районів Донецької, Дніпропетровської, Житомирської, Запорізької, Київської, Луганської, Миколаївської, Одеської, Сумської, Харківської, Херсонської, Чернігівської областей.

Виробникам аграрної продукції, що мають у власності або користуванні до 120 га зе-

мель сільськогосподарського призначення, нададуть по 8 тис. гривень на 1 га.

Заявки будуть прийматися в Державному аграрному реєстрі до 30 червня 2024 року.

Про початок подання заяв за іншими напрямками державної підтримки у Мінагрополітики повідомлять додатково.

Окрім зазначеного, Міністерство аграрної політики України у 2024 році відновило

бюджетні дотації для фермерів. Їх зможуть отримати ті, хто:

утримують від 3 до 100 корів — 7 тис. грн за голову;

вирощують від 5 до 500 голів кіз чи овець — 2 тис. грн за голову;

обробляють від 1 до 120 га землі сільськогосподарського призначення — 4 тис. грн за га.

Прес-служба
Апарату
Верховної Ради України.

Закон України

Про внесення зміни до пункту 1 розділу IX «Прикінцеві положення» Закону України «Про Державну прикордонну службу України»

Верховна Рада України **постановляє**:
1. Пункт 1 розділу IX «Прикінцеві положення» Закону України «Про Державну прикордонну службу України» (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 27, ст. 208) доповнити абзацом такого змісту:

«Загальна чисельність Державної прикордонної служби України протягом року з дня припинення або скасування воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану

в Україні», затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, становитиме до 75000 осіб, у тому числі до 67000 військовослужбовців».

2. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.
Президент України
В. ЗЕЛЕНСЬКИЙ.
24 квітня 2024 року.
№ 3656-IX.

Постанова Верховної Ради України	Постанова Верховної Ради України	Постанова Верховної Ради України	Постанова Верховної Ради України
Про прийняття за основу проекту Закону України про облік осіб, життю та здоров'ю яких завдано шкоди внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України Верховна Рада України постановляє : 1. Прийняти за основу проект Закону України про облік осіб, життю та здоров'ю яких завдано шкоди внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України (реєстр. № 10256), поданий Кабінетом Міністрів України. 2. Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів доопрацювати зазначений законопроект з урахуванням поправок і пропозицій суб'єктів права законодавчої ініціативи та внести його на розгляд Верховної Ради України у другому читанні. Голова Верховної Ради України Р. СТЕФАНЧУК. м. Київ, 25 квітня 2024 року. № 3675-IX.	Про прийняття за основу проекту Закону України про державну ветеранську патронатну службу Верховна Рада України постановляє : 1. Прийняти за основу проект Закону України про державну ветеранську патронатну службу (реєстр. № 9423), поданий народним депутатом України Третяковою Г.М. та іншими народними депутатами України. 2. Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів доопрацювати зазначений законопроект з урахуванням поправок і пропозицій суб'єктів права законодавчої ініціативи та внести його на розгляд Верховної Ради України у другому читанні. Голова Верховної Ради України Р. СТЕФАНЧУК. м. Київ, 25 квітня 2024 року. № 3676-IX.	Про повернення на доопрацювання проекту Закону України про накопичувальне пенсійне забезпечення Верховна Рада України постановляє : Проект Закону України про накопичувальне пенсійне забезпечення (реєстр. № 9212), поданий народним депутатом України Арахмією Д.Г. та іншими народними депутатами України, повернути суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання. Голова Верховної Ради України Р. СТЕФАНЧУК. м. Київ, 25 квітня 2024 року. № 3679-IX.	Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо загальнообов'язкового державного соціального страхування Верховна Рада України постановляє : 1. Прийняти за основу проект Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо загальнообов'язкового державного соціального страхування (реєстр. № 10017), поданий Кабінетом Міністрів України. 2. Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів доопрацювати зазначений законопроект з урахуванням поправок і пропозицій суб'єктів права законодавчої ініціативи та внести його на розгляд Верховної Ради України у другому читанні. Голова Верховної Ради України Р. СТЕФАНЧУК. м. Київ, 25 квітня 2024 року. № 3681-IX.

Комітет з питань організації державної влади продовжує співпрацю з Дослідницькою службою Верховної Ради України

На запит Комітету з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування Дослідницькою службою Верховної Ради України підготовлено низку досліджень з питань, що належать до предмета відання Комітету у сфері місцевого самоврядування, регіонального розвитку та транскордонного співробітництва.
Дослідницькою службою Верховної Ради України підготовлено:
➤ інформаційну довідку щодо створення агенцій регіонального розвитку в розрізі регіонів України й основних напрямів їх діяльності та співпраці з органами місцевого самоврядування;
➤ аналітичну записку з питань порівняльного законодавства у сфері локальної демократії в аспектах: існуючих форм локальної демократії та механізмів їх правового регулювання; обов'яз-

ковості ухвалення статутів територіальних громад у контексті законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування» (реєстр. № 7283 від 13.04.2022 р.);
➤ аналітичну записку з питань порівняльного законодавства щодо законодавчого регулювання розподілу повноважень між рівнями місцевого самоврядування з врахуванням положень Європейської хартії місцевого самоврядування;
➤ аналітичну записку з питань порівняльного законодавства щодо механізмів розвитку гірських та високогірних територій шляхом застосування існуючих та запровадження нових інструментів місцевого та регіонального розвитку;

➤ аналітичну записку з питань порівняльного законодавства щодо проведення парламентом консультацій з асоціаціями органів місцевого самоврядування стосовно законопроектів та проектів інших актів з питань місцевого і регіонального розвитку;
➤ аналітичну записку з питань порівняльного законодавства щодо законодавчого регулювання розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади із врахуванням положень Європейської хартії місцевого самоврядування;
➤ аналітичну записку з питань порівняльного законодавства щодо транскордонного співробітництва;
➤ пропозиції до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення повноважень органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб у період дії

На запит Комітету Дослідницькою службою Верховної Ради України підготовлено низку досліджень з питань, що належать до предмету відання Комітету у сфері місцевого самоврядування, регіонального розвитку та транскордонного співробітництва:

- **інформаційну довідку** щодо створення агенцій регіонального розвитку в розрізі регіонів України й основних напрямів їх діяльності та співпраці з органами місцевого самоврядування;
- **аналітичну записку** з питань порівняльного законодавства у сфері локальної демократії в аспектах: існуючих форм локальної демократії та механізмів їх правового регулювання; обов'язковості ухвалення статутів територіальних громад у контексті законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування» (реєстр. № 7283 від 13.04.2022 р.);
- **аналітичну записку** з питань порівняльного законодавства щодо законодавчого регулювання розподілу повноважень між рівнями місцевого самоврядування з врахуванням положень Європейської хартії місцевого самоврядування;

- **аналітичну записку** з питань порівняльного законодавства щодо механізмів розвитку гірських та високогірних територій шляхом застосування існуючих та запровадження нових інструментів місцевого та регіонального розвитку;
- **аналітичну записку** з питань порівняльного законодавства щодо проведення парламентом консультацій з асоціаціями органів місцевого самоврядування стосовно законопроектів та проектів інших актів з питань місцевого і регіонального розвитку;
- **аналітичну записку** з питань порівняльного законодавства щодо законодавчого регулювання розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади із врахуванням положень Європейської хартії місцевого самоврядування;
- **аналітичну записку** з питань порівняльного законодавства щодо транскордонного співробітництва;
- **пропозиції** до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення повноважень органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб у період дії воєнного стану» (реєстр. № 8056 від 19.09.2022 р.)

Верховна Рада України підтримала ідею створення державної ветеранської патронатної служби

25 квітня 2024 року Верховна Рада України прийняла за основу три важливі законопроекти в соціальній сфері, а саме:

► проект Закону про облік осіб, життя та здоров'ю яких завдано шкоди внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України за реєстр. № 10256 від 13.11.2023;

► проект Закону про державну ветеранську патронатну службу за реєстр. № 9423 від 27.06.2023;

► проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо загальнообов'язкового державного соціального страхування за реєстр. № 10017 від 06.09.2023.

Проект Закону про облік осіб, життя та здоров'ю яких завдано шкоди внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України за реєстр. № 10256 розроблено з метою забезпечення створення Державного реєстру осіб, постраждалих унаслідок збройної агресії російської федерації проти України, в якому здійснюватимуться:

- облік громадян, життя та здоров'ю яких завдано шкоди внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України;

- інформаційні обміни між державними інформаційними системами, в частині обмінів інформацією про фіксацію шкоди життя та здоров'ю громадян, якої було завдано внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України;

- облік видатків державного та місцевих бюджетів, бюджетів соціальних фондів, пов'язаних із наданням допомоги та підтримки громадянам, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України.

Створенню відповідного законопроекту передувала більш ніж дворічна робота Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, з результатами якої можна ознайомитися за посиланням: https://komspir.rada.gov.ua/news/main_news/76557.html

Проектом Закону про державну ветеранську патронатну службу за реєстр. № 9423 задля організації процесу поствоєнної адаптації демобілізованих військовослужбовців до цивільного життя пропонується створити при Кабінеті Міністрів України Державну ветеранську патронатну службу, яка діятиме впродовж п'яти років на засадах державно-волонтерського партнерства. Мета такої Служби — допомогти конкретному демобілізованому отримати конкретну публічну послугу (в тому числі електронну публічну послугу) в системах соціального захисту, охорони здоров'я, освіти та адміністративних послуг.

Послідовність отримання таких послуг буде залежати від індивідуальних потреб захисника. Передбачається, що послуги Служби надаватимуться по всій території України, відповідно до місця проживання кожного демобілізованого військовослужбовця.

У Комітеті з питань соціальної політики та захисту прав ве-

теранів упевнені, що узгоджені, злагоджені та системні дії законодавчої та виконавчої гілок влади, а також влади на місцях є запорукою компетентного та оперативного вирішення питань, що виникатимуть у ветеранів російсько-української війни стосовно повернення до мирного життя.

Реалізація положень проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо загальнообов'язкового державного соціального страхування за реєстр. № 10017 має забезпечити приведення законодавчих актів України у відповідність до Закону № 2620.

Нагадаємо, що з прийняттям Закону № 2620 Фонд соціального страхування України та

управління його виконавчої дирекції припинили діяльність, а функції у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, з 01 січня 2023 року виконують Пенсійний фонд України та його територіальні органи. У зв'язку з цим виникла необхідність у внесенні відповідних змін до низки законодавчих актів України.

Прес-служба Апарату Верховної Ради України.
Фото rada.gov.ua.

Верховна Рада України удосконала правовий захист працівників у разі зміни власника підприємства

25 квітня 2024 року Верховна Рада України прийняла черговий «євроінтеграційний» закон в соціальній сфері — Закон України «Про внесення змін до Кодексу законів про працю України щодо трудових відносин при передачі суб'єкта господарювання» (законопроект за реєстр. № 8244).

Цим законом національне законодавство про працю приведено у відповідність до положень Директиви Ради № 2001/23/ЄС від 12.03.2001 про наближення законодавств держав-членів, що стосуються охорони прав працівників у випадку передачі підприємств, бізнесових структур або частин підприємств або бізнесових

структур щодо встановлення обов'язку роботодавця повідомляти працівникам про зміну власника підприємства.

Своїм рішенням Верховна Рада України встановила, що права і обов'язки за трудовими договорами між працівниками і роботодавцем, що існували, зберігаються при передаванні бізнесу іншому власнику. При цьому статус і функції виборчого органу первинної профспілкової організації (представника працівників) також зберігатимуться.

Більше того, відчужувач та набувач бізнесу зобов'язані не пізніше 10 робочих днів до здійснення передачі суб'єкта господарювання поінформувати

письмово або за допомогою технічних засобів електронних комунікацій виборний орган первинної профспілкової організації (профспілкового представника), представника працівників або працівників про:

- дату або орієнтовну дату передачі суб'єкта господарювання;

- причини передачі суб'єкта господарювання;

- правові, економічні та соціальні наслідки передачі суб'єкта господарювання для працівників;

- будь-які заходи, передбачені стосовно працівників.

Протягом п'яти робочих днів з дня отримання вищевказаної інформації профспілка або

представники працівників зможуть ініціювати консультації з відчужувачем та/або набувачем підприємства щодо:

- причин прийняття рішення про передачу суб'єкта господарювання;

- правових, економічних та соціальних наслідків для працівників;

- а також заходів, які плануються запровадити для уникнення чи пом'якшення відповідних наслідків.

Такі консультації можуть проводитися протягом п'яти робочих днів з дня їх ініціювання. За результатами їх проведення складається протокол або інший документ за домовленістю сторін.

Таким чином Верховна Рада України удосконала правовий захист працівників у разі зміни власника підприємства за європейським зразком, сприяючи стабільності на ринку праці та можливості людини планувати власну трудову діяльність.

Нагадаємо, що 3 серпня 2023 року Комітет Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів рекомендував Верховній Раді України законопроект № 8244 прийняти у другому читанні та в цілому як Закон з необхідними техніко-юридичними правками.

Прес-служба Апарату Верховної Ради України.

Допомога від США — великий мотиваційний фактор для бійців на полі бою, — Роман Костенко

Для військовослужбовців рішення США виділити допомогу Україні є великим мотиваційним поштовхом, адже затягування і політичні ігри в партнерів створювали дуже песимістичні враження. Так вважає народний депутат «Голосу» Роман Костенко.

«Усі дивляться на довгострокову перспективу, розуміють, що відбувається на фронті, а військовослужбовці це відчувають на собі. Бо коли ми не даємо відповіді ворогу на його обстріли — це сильно впливає на бійців, до того ж вони бачать, як розвивається ситуація, що не вистачає людей, боєприпасів. І коли допомоги від партнерів немає, солдати розуміють, що ми багато чого зробити не можемо, а партнери тим часом грають у політику», — пояснює народний депутат.

Крім того, за словами Романа Костенка, допомога від США мотивуватиме йти до війська і тих, хто ще не долучився.

«Зараз, коли допомога була надана, це, зокрема, буде і мотиваційним фактором для тих, хто готовий стати на захист країни, адже і вони розуміють: «нас не кинули».

Також ми зможемо говорити про паритет. Спочатку перевага була на боці ворога, потім влітку 2022-го і до осені, коли був контрнаступ на Харківщині, Херсонщині, ми отримали допо-

могу і перехопили ініціативу. Згодом ворог знову, на жаль, перехопив цю ініціативу і зараз тримає, бо в нас бракує боєприпасів і є проблеми з мобілізацією. Тож ця допомога дасть нам можливість вийти на якийсь паритет при умілому її використанні», — підкреслює представник «Голосу».

Прес-служба Апарату Верховної Ради України.

Страхування інвестицій від воєнних ризиків є важливою складовою державної економічної політики, — Дмитро Кисилевський

Заступник Голови Комітету з питань економічного розвитку Дмитро Кисилевський поінформував, що Уряд зробив ще один крок до запуску страхування інвестицій українських підприємств від воєнних ризиків.

«Внесено зміни до статуту Експортно-кредитного агентства (ЕКА). Це другий з двох підзаконних урядових нормативних актів, без яких цей механізм не запрацює. Раніше Кабінет Міністрів України затвердив перелік воєнних та політичних ризиків та порядок страхування ЕКА, — зазначив парламентар.

Отже, Уряд свою частину роботи виконав. Тепер справа за ЕКА.

Експортно-кредитне агентство має зареєструвати новий статут зі змінами, затвердити тарифи, типовий договір та власне новий продукт — поліс страхування воєнних ризиків. За планом на це піде кілька тижнів. Якщо нічого не завадить, вже у другій половині травня 2024 року ЕКА почне пропонувати цю послугу українським підприємствам.

Найважного капіталу ЕКА вистачить для невеликої кількості таких страховок. Тому досить гостро постає питання

збільшення статутного капіталу.

Не такими темпами, як хотілося б, але крок за кроком Україна наближається до реалізації Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків» (законопроект реєстр. № 9015 мого авторства), який був прийнятий у листопаді 2023 року. Закон відкриває доступ до цього ін-

струменту саме для українських підприємств. Для іноземних компаній він доступний через агенції MIGA та DFC, а також ЄБРР. Зокрема, такий поліс вже має індустріальний парк на Львівщині та промислове підприємство на Київщині.

Зaproвадження механізму страхування інвестицій від воєнних ризиків є важливою складовою державної економічної політики «Зроблено в Україні» і також передбачено планом розвитку переробної промисловості».

У Комітеті з питань організації державної влади відбулося чергове засідання Робочої групи з розробки проекту Містобудівного кодексу України

Відбулося 32-ге засідання Робочої групи з розробки проекту Містобудівного кодексу України.

Під час заходу:

- представником Інституту проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України презентовано узагальнені результати попереднього засідання Робочої групи;

- представником Будівельної Палати України ознайомлено з напрацьованими підгрупою Г-23 «ЦІНОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ» пропозиціями та окреслено основні засади і цілі сфери житлового будівництва, що мають бути відображені у МБК:

- гармонізація нового містобудівного законодавства із законодавством з питань закупівель, спрямована на уникнення потенційних ризиків, таких як: неефективність та непрозорість закупівель, недобросовісна конкуренція, дискримінаційні кваліфікаційні вимоги, умисний ціновий демпінг при закупівлях інтелектуальних послуг (розроблення проектної документації тощо);

- перегляд однієї з головних складових вартості проектних робіт — заробітної плати проєктувальників, як одного із основних стимуляторів процесу відновлення країни, встановлення єдиного системного підходу до визначення справедливого рівня оцінки інтелектуальних послуг та гарантій ба-

лансу інтересів усіх учасників процесу будівництва;

- створення єдиного системного підходу до формування і перевірки проектної-кошторисної документації;

- представником кафедри землеустрою і кадастру факультету геоінформаційних систем та управління територіями КНУБА, ГО «Інститут просторового розвитку», ГО «Українське співтовариство будівельного права» представлено результати роботи під-

групи Г-12 «КОМПЕНСАТОРНІ МЕХАНІЗМИ» та запропоновано основні аспекти, які необхідно врахувати під час розробки кодексу:

- визначення правових механізмів регулювання питань компенсації будівельних та експлуатаційних порушень життєвого циклу об'єкта;

- врегулювання питань розмежування відповідальності держави, органів місцевого самоврядування, суб'єктів підприємництва, власни-

ків нерухомого майна, мешканців, користувачів (в тому числі орендарів) за порушення прав інших та виникнення підстав для компенсації;

- заснування спеціальних фондів компенсації, визначення джерел їх формування та порядку виконання запитів на компенсацію гарантантами (органами влади, банками, страховими компаніями);

- представником Всеукраїнської громадської організації «Асоціація фахівців зем-

леустрою України» ознайомлено з напрацьованими підгрупою Г-11 «ЗЕМЛЕУСТРОЙ» шляхами врегулювання наявних на теперішній час проблем:

- створення постійно діючого загальнодержавного центру інформаційно-комунікаційних технологій у містобудуванні та автоматизованої системи моніторингу земель на основі використання даних дистанційного зондування Землі;

- запровадження системи моніторингу вилучення землі (land consumption, land take) у відповідності до Європейських директив;

- вдосконалення механізмів розроблення комплексних планів території територіальних громад з урахуванням умов сьогодення для забезпечення створення повноцінних комплексних електронних документів розвитку територій.

Доповіді супроводжувалися обговоренням та дискусіями стосовно необхідності врахування представлених результатів роботи підгруп при формуванні концепції Містобудівного кодексу України та розробці його проекту.

Захід відбувся 25 квітня 2024 року в режимі відеоконференції на платформі ZOOM.

Соціальна політика: основна ціль в процесі реформи системи МСЕК — забезпечення економічної незалежності людини, яка втратила функціональність

Голова Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Галина Третякова взяла участь у засіданні круглого столу на тему: «Перспективи реалізації реформи МСЕК на 2024 рік», організованого громадською спілкою «Ліга Сильних» в ІА «Укрінформ».

Під час обговорення плану реформи медико-соціальних експертних комісій (МСЕК) та проблем, які наразі існують в цьому процесі, учасники засідання звертали увагу на перспективи цифровізації системи МСЕК як гарантії прозорості отримання відповідної послуги громадянами. Наголошувалося також на необхідності створення механізму оскарження висновків МСЕК та впровадження контролю за процесом проведення медико-соціальної експертизи.

На початку свого виступу Голова Комітету Галина Третякова подякувала усім експертам, громадянському суспільству, зокрема, ГО «Ліга сильних», представникам Реанімаційного Пакету Реформ, БФ «Здорові рішення для відкритого суспільства», УСПГС за допомогу у впровадженні державою відповідних реформ. «Я абсолютно впевнена, що без представників громадянського суспільства ми нічого досягнути не зможемо. Same think tank, експерти, громадянське суспільство є

той, хто не зробив достатньо. Не зробив достатньо в охороні праці, в транспортному русі, в будівлях, будівельному обладнанні тощо, що призвело до нанесення шкоди людині. В першу чергу я кажу про ро-

ноти, яка захищає людей в таких випадках», — упевнена Галина Третякова.

Голова Комітету окремо зупинилася на питанні створення безбар'єрних просторів в Україні в інтересах та відпо-

Третякової, мають бути створені ергономічні робочі місця, пристосовані до потреб працівників, які втратили функціональність. «Для того, щоб людина була економічно незалежна, вона має бути включена в трудове життя. Мінекономіки має зробити конкретні стандарти обладнання робочого місця. Наразі, наприклад, вже працює механізм субсидування створення «розумних» робочих місць роботодавцем. Роботодавець може організувати таке робоче місце і просити від держави компенсацію», — розповіла пані Третякова. Очільниця Комітету нагадала про рекомендований Комітетом Верховній Раді України до ухвалення у другому читанні та в цілому проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення прав осіб з інвалідністю на працю за реєстр. № 5344-д, який передбачає суттєве збільшення можливостей для осіб з інвалідністю на ринку праці. Законопроект, серед іншого, передбачає вибір для роботодавців: або працевлаштувати осіб з інвалідністю, облаштувавши їм (за потреби) належним чином робоче місце, або сплатити цільовий внесок на підтримку працевлаштування осіб з інвалідністю до Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю. Кошти відповідного внеску мають використовуватися виключно на компенсацію роботодавцям за облаштування таких «розумних» робочих місць. Також проект Закону містить норму про можливість забезпечення особи з інвалідністю на робочому місці (за потреби) соціальним супроводом, персональним асистентом, перекладом жестовою мовою тощо.

що в Україні діє Рада безбар'єрності, утворена з метою створення безбар'єрного простору в Україні, в засіданнях якої незмінно бере участь Перша леді України Олена Зеленська. «Зміни в цьому просторі не відбуваються миттєво. Переобладнання громадського простору — це колосальне переобладнання, яке потребує колосальних сум фінансування. Ці суми мають бути забюджетовані, щоб весь простір був friendly для людини з втраченим функціоналом, — зазначила Галина Третякова. — Втрачений функціонал може бути різним. І це має враховуватися при переобладнанні громадського простору. Ми маємо почати розмовляти мовою не «втраченого функціоналу», а мовою потенціалу людини, мовою «актуального функціоналу» кожного і кожної. Який ми всі можемо вкласти у розбудову країни».

Завершуючи свій виступ, Голова Комітету звернула увагу на європейську практику створення товарів з врахуванням потреб громадян, які втратили функціональність. «В Європі існують директиви, відповідно до яких виробники споживчих товарів мають підлаштувати певну кількість товару під потреби людини, яка втратила функціональність. Наприклад, виробник автовок має створити відповідну кількість автовок, які підлаштовані під людей, які втратили верхні або нижні кінцівки, — розповіла Галина Третякова. — Це може бути четвертим простором, над розбудовою якого нам потрібно думати — простором споживчих товарів».

Прес-служба
Апарату
Верховної Ради України.
Фото rada.gov.ua.

тими, хто активно «пушить» реформу перетворення МСЕК на цивілізовану структуру», — зауважила пані Третякова.

Очільниця Комітету зупинилася на основній цілі, яку ставить перед собою Комітет під час законотворчої роботи по зміні системи МСЕК, а саме на економічній незалежності людини, яка втратила функціональність. В цьому контексті, за її словами, важливою є не лише розбудова потужної системи компенсації за заподіяну шкоду життю та здоров'ю людини (за рахунок винної в нанесенні такої шкоди особи), а і створення адаптованих просторів (в першу чергу особистого, трудового та громадського) під потреби людини, яка втратила функціональність. «Потрібно розуміти, що в багатьох процесах є

ботодавців, які мають створювати безпечні та нешкідливі умови праці, — зазначила Голова Комітету. — Водночас має бути збережена економічна незалежність людини після втрати функціональності. Людина має продовжувати жити максимально повноцінним життям. Ми маємо зробити все для цього».

Очільниця Комітету зауважила, що особа, винна в нанесенні шкоди життю та здоров'ю, має не лише компенсувати потерпілій стороні втрачений дохід, але і переоблаштувати особистий та трудовий простір людині, яка втратила функціональність. «Це потрібно впроваджувати. І це справа не тільки нашого Комітету, але і Комітету з питань правової політики, юридичної спільноти, адвокатської спіль-

відно до потреб громадян, які втратили функціональність, але продовжують вести побут (купівля товарів, сплата комунальних послуг, пересування в громадському транспорті, отримання державних послуг), працювати та розвиватися.

Галина Третякова повідомила, що Комітет працює над стратегією змін наступних просторів:

► **особистий простір** (наприклад, пристосування житла під потреби людини, яка втратила функціональність). Відповідальною за організацію такого простору в першу чергу повинна бути «винна особа» (особа, яка завдала шкоду людині) та держава, яка має створити систему захисту прав потерпілих осіб;

► **трудоий простір**. В цьому контексті, за словами Галини

Розвиток постіндустріальних робочих місць, розвиток інфраструктури, розвиток домогосподарства як первинної економічної одиниці — запорука демографічного розвитку України

Голова Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Галина Третякова (на знімку) та заступник Голови Комітету Вадим Струневич (на знімку) взяли участь у Форумі «Демографічне майбутнє України: Стратегія стійкості та відновлення», організованому Міністерством соціальної політики України, UNFPA та ГО «UA Experts».

Захід об'єднав 150 учасників, зокрема, політиків, експертів, лідерів думок, практиків, представників громадянського суспільства та медіа з різних галузей для обговорення ключових пропозицій Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року, розробленої Мінсоцполітики на виконання Плану пріоритетних дій Уряду на 2024 рік.

Форум став визначною подією на шляху досягнення демографічної стійкості в Україні та здатності держави реагувати на демографічні виклики, які виникають, зокрема, через широкомасштабне воєнне вторгнення росії на територію нашої держави.

Голова Комітету Галина Третякова виступила в рамках першої Панелі «Як побудувати країну, в якій хочеться жити. Як зробити Україну стійкою на тлі демографічних змін». Маючи великий досвід виховання 4 дітей та 5 онуків, очільниця Комітету поділилася з учасниками Форуму такою думкою: **основне в демографічній політиці та народжуваності — не боятися невизначеності.** «Життя завжди невизначене. Воно було, є та буде невизначеним. Ці невизначеності цивілізації почала більше усвідомлювати. І чим більше ми усвідомлюємо і боїмося майбутніх невизначеностей, тим менше ми приймаємо рішення про народження наших спадкоємців, яких боїмося наразити на ці невизначеності», — сказала пані Третякова. Водночас життя триває, і держава має піклуватися як про власну стабільність та розвиток, так і про розвиток людського капіталу країни, добробут громадян у власній державі.

У своєму виступі очільниця Комітету зупинилася на трьох основних напрямках роботи Верховної Ради України в контексті демографічного розвитку країни.

1. Трудове право. За словами Галини Третякової, Україна має велику перевагу в наявності значної кількості постіндустріальних робочих місць. «Якщо вся цивілізація залишається

в регулюванні індустріальних робочих місць, де зовсім інші трудові конфлікти, то ми на сьогоднішній день маємо більше ніж 30% постіндустріальних робочих місць. Це, зокрема, робочі місця з дистанційною зайнятістю», — зауважила Голова

у регулюванні індустріальних робочих місць, де зовсім інші трудові конфлікти, то ми на сьогоднішній день маємо більше ніж 30% постіндустріальних робочих місць. Це, зокрема, робочі місця з дистанційною зайнятістю», — зауважила Голова

літвними хворими, за людьми похилого віку. В цьому контексті жінка потребує захисту своїх прав. «Мені дуже не хочеться, щоб в гонитві за демографічними сплесками ми втратили права жінок, які ми отримали під час тих цивілізаційних надбань, які є в Україні, а також права дорослих людей, які хочуть розвиватися саме в контексті людського капіталу, — сказала пані Третякова. — Якщо ми витрачаємо багато часу, наприклад, на наших спадкоємців, ми не завжди маємо час на розвиток дорослої особистості. І це вибір кожної людини, яким шляхом йти». Окремо порушувалося питання щодо доцільності зменшення літніх шкільних канікул з трьох місяців до одного — півтора, що може стати вагомою підтримкою для працюючих батьків. Звісно, при впровадженні цих змін потрібно обов'язково враховувати інтереси як освітян, так і самої дитини.

2. Інфраструктура. Голова Комітету наголосила на важливості розбудови в Україні інфраструктури закладів раннього розвитку та піклування для дітей молодшого віку (дитячі кімнати та сучасні садочки, можливість швидко замовити послуги бебі-

вільно займатися економічною діяльністю (без реєстрації фізичної особи — підприємця за умови, зокрема, подання річної податкової декларації домогосподарства). «На підставі цієї декларації домогосподарство зможе повернути переплачені податки на кожного утримання в кінці року. Навіщо ми забуваємо у годувальників податки, які потім повертаємо через надання державних допомог? Не потрібно говорити мовою великих корпорацій. Ми повинні говорити мовою родини/домогосподарства, — зазначила Галина Третякова. — На кожну дитину, яку забезпечує родина, повинні повертатися податки. Хочу, щоб ми нарешті перестали бути країною, де бідний годує своїми податками бідного. Така реформа має відбутися».

Голова Комітету додала, що Мінекономіки наразі не має виваженої стратегії економічного зростання домогосподарства. Крім того, на думку пані Третякової, діюча система оподаткування доходів фізичних осіб не враховує обставини життя годувальника і його родини та завважає людині забезпечити власну економічну самостійність і незалежність.

Комітету. Пані Третякова нагадала про соціологічні дослідження агенцій з правевлаштування, які констатували, що близько 32% українців працюють дистанційно, віддаючи перевагу гнучкому графіку виконання завдань, економії часу, проведеного в дорозі на роботу, балансу між роботою та особистим життям. У широкому опитуванні Комітету щодо практики застосування Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення правового ре-

дозволило забезпечити ефективну роботу підприємств та організацій не лише під час пандемії COVID-19, а й під час війни росії проти нашої держави.

Водночас Голова Комітету наголосила на тому, що в процесі розвитку трудового права потрібно тримати фокус уваги, зокрема, на жіночій зайнятості та професійній реалізації жінки (в тому числі в процесі дистанційної зайнятості та здійсненні домашньої праці). При цьому Галина Третякова звернула увагу на велику роль жінки в догляді за па-

ситтера), а також створенні громадського середовища, friendly до матері з дитиною/дітьми, родини з великою кількістю дітей. Розбудова такої системи сприятиме як демографічному розвитку країни, так і економічній незалежності матері та батька.

3. Розвиток домогосподарства та реформа ПДФО. Очільниця Комітету висловила впевненість в тому, що домогосподарство (домоекономіка) є основою економіки країни. А тому потрібно створити можливості для кожного домогосподарства

Коментуючи питання впровадження державою складних реформ, Голова Комітету Галина Третякова зазначила: «Якщо політик ставить за мету збереження державності та добробуту людей, він робить для цього кроки, іноді непопулярні. Тоді він зберігає країну. Той, хто хоче подобатися людям і бути популістом, той, звісно, країну не збереже».

Прес-служба
Апарату Верховної Ради України.
Foto rada.gov.ua.

ОГОЛОШЕННЯ

ОГОЛОШЕННЯ щодо продажу активів АТ "МЕГАБАНК"

Номери лотів: GL6N026043, GL3N026044, GL6N026045, GL6N026046, GL6N026047

Короткий опис активів (майна) в лоті: Права вимоги за кредитними договорами № 223В/2007, 46-24ПВ/2007, 9-23ПВ/2008, 72-01ПВ/2008, 29/2007, що укладені з фізичними особами.

Місце проведення аукціону: Єдиний кабінет - Посилання на перелік організаторів торгів, які у своїй діяльності використовують створену ГО "Трансперенсі Інтернешл Україна" електронну торгову систему <https://www.fg.gov.ua/aktivibankiv/prodazh-aktiviv/informatsiya/organizatori-vidkritikh-torgiv>

Дата проведення відкритих торгів (аукціону)/електронного аукціону: 17.05.2024
Час проведення відкритих торгів (аукціону)/електронного аукціону: Точний час початку проведення відкритих торгів (аукціону)/електронного аукціону по кожному лоту вказується на веб-сайті www.prozorro.sale

Детальна інформація щодо лотів: <https://www.fg.gov.ua/passport/58019>

Національний банк ухвалив рішення про застосування до ТОВАРИСТВА З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СТРАХОВА КОМПАНІЯ "ГАМАЙУН" заходу впливу у вигляді анулювання ліцензій та звернення до суду із заявою про відкриття ліквідаційної процедури

Національний банк України відповідно до пункту 9 частини другої статті 123 Закону України "Про страхування" повідомляє, що Правління Національного банку 25 квітня 2024 року ухвалило рішення про застосування до ТОВАРИСТВА З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СТРАХОВА КОМПАНІЯ "ГАМАЙУН" заходу впливу у вигляді анулювання ліцензій на провадження діяльності з надання фінансових послуг та звернення до суду із заявою про відкриття ліквідаційної процедури в зв'язку з відмовою в проведенні інспекційної перевірки. Повний текст рішення оприлюднено на сторінках офіційного Інтернет-представництва Національного банку України з урахуванням вимог Закону України "Про захист персональних даних".

На фестивалі «Книжкова країна» у Києві відбулися дискусії про стан книжкового ринку в 2024 році та роль історії в сучасній політиці

З 25 до 28 квітня в столиці проходив фестиваль «Книжкова країна». Протягом чотирьох днів в Експоцентрі відбулося приблизно 200 подій: презентації книг, автограф-сесії, дискусії, майстер-класи тощо.

До розмовних панелей приєдналися заступниця голови Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики Євгенія Кравчук і член цього Комітету, історик Володимир В'ятрович.

460 000 гривень — було придбано два пікапи для підрозділу ППО Центр. У зборі взяли участь громадяни з різних куточків України, які надсилали книги поштою.

Євгенія Кравчук взяла участь у розмові «Український книжковий ринок 2024: виживання чи зростання» та в діалозі щодо поповнення бібліотечних фондів шляхом благодійних акцій.

Під час другої панелі говорили про ініціативи громадської спільноти та волонтерів, а також про те, як локально можна підтримати українські бібліотеки. Зокрема, в країні уже діє чимало акцій: «Книжкові гранти» від Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів, «Нова сторінка» (ініціатива Євгенії Кравчук спільно з БФ «Бібліотечна країна»), всеукраїнський проект збору книжок «Вільні читають українською!» Уповноваженого із захисту державної мови, «Незламні бібліотеки» Українського ПЕН, Клуб «Подаруй Книгу!» тощо.

Учасники зустрічі акцентували, що книга в умовах війни стала для українців не лише об'єктом естетичної насолоди, а й засобом боротьби. З останніх подій згадували акцію БФ «Гуркіт» та видавництва Vivat, які зібрали 110 тонн книг, написаних російською мовою, і віддали їх на макулатуру. За отримані кошти —

Про життя бібліотек змогли почути з перших уст. Так, Антоніна Немиря, директорка Центральної публічної бібліотеки Вугледарської громади (Донецька обл.), наголосила, наскільки важливою є дискусія про бібліотеки на різних рівнях та «соціальний зв'язок» між мешканцями громади і

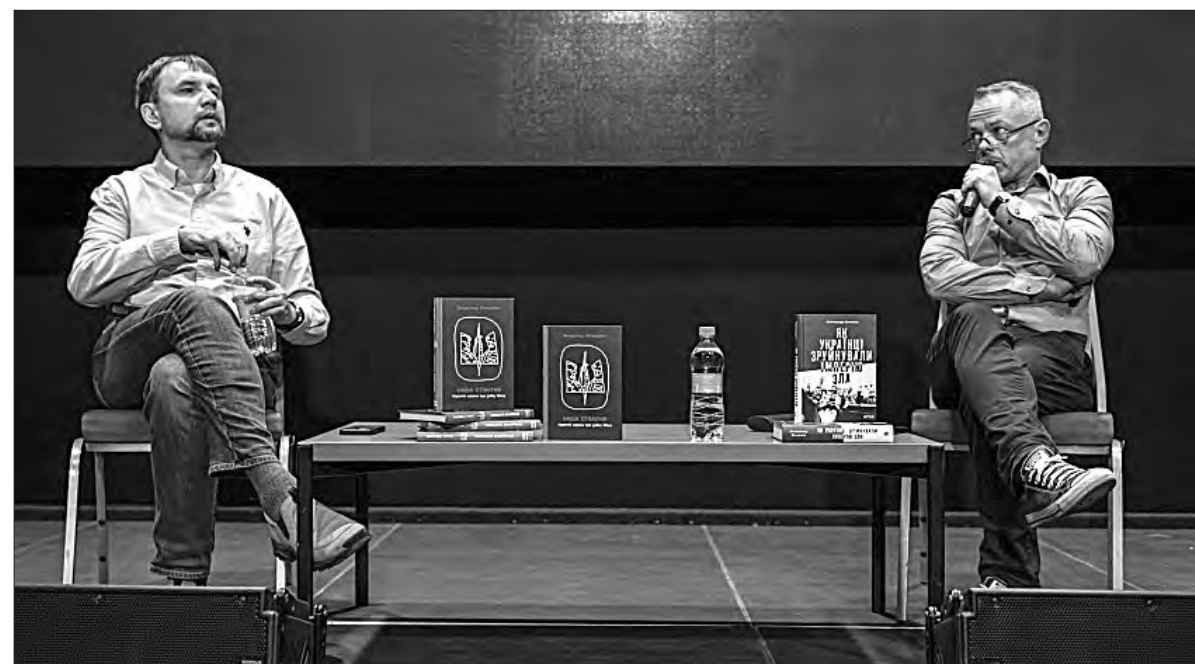
бібліотекою. Завдяки такому зв'язку, за її словами, до поповнення фондів долучаються українці, що зараз перебувають за кордоном, але пам'ятають про бібліотеки в громаді та надсилають їм книги.

Комітет вкотре заохочує відвідувати бібліотеки та по змозі допомагати їм, адже це ті місця, де зберігається і зберігатиметься пам'ять про героїчну відсіч Українського Народу, боротьбу за свою Незалежність.

з теми «Роль історії в сучасній політиці». Історики розповіли про те, як ворожа пропаганда використовує і фальсифікує факти, як цьому протидіяти, якою має бути політика держави щодо популяризації історії України, де межа між знанням історії і сприйняттям дійсності кризь її призму.

Крім того, Володимир В'ятрович доєднався до Книжкового клубу «Демонтаж імперії» з Валерієм Пекарем. «Після початку повномасштабного

чому вона є небезпечною. Зараз цей процес переростає в державну політику... Але позбавлення від усіх маркерів російського міра, від пушкінів та інших пам'ятників — очевидно, що це лише тільки верхівка всього процесу. Вона неймовірно важлива, але, головне, це дає нам підстави почати дискутувати про те, що є наше, а що не наше. Я впевнений, ми рухаємося зараз у правильному напрямку максимального позбавлення від ін-

Народний депутат Володимир В'ятрович та співзасновник ресурсу «Історична правда» Олександр Зінченко стали спікерами

вторгнення ми зробили ще один дуже важливий крок до розуміння: що таке росія, що вона використовує проти нас,

струментів системного впливу росії на Україну», — сказав у своєму виступі парламентарій. Депутат згадав про ухвалений Закон України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» — закон, яким заборонено російську музику в українських медіа та громадському просторі, закон, що забороняє імпортувати та розповсюдження книжок та іншої видавничої продукції з росії. Також Володимир В'ятрович наголосив на актуальності прийняття законопроекту про заборону діяльності в Україні організацій, афілійованих з РПЦ (реєстр. № 8371).

Комітет дякує Українській асоціації видавців та книгорозповсюджувачів і ВДНГ за цікаве книжкове дійство та за запрошення до обговорення злободенних питань.

Прес-служба Апарату Верховної Ради України.

Фото: Комітет, Ірина Тарановська («Книжкова країна»).

Відповідальні за підготовку та випуск номера: **Сергій ДЕМСЬКИЙ, Тетяна УВЕРОВА.**

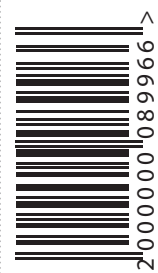
Засновник — Верховна Рада України

Передплатний індекс на 2024 рік 40224

145,00 грн. — на місяць;
435,00 грн. — на квартал;
870,00 грн. — на пів року.

Друк: ТОВ «Мега-Поліграф», 04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14, тел. (044) 581-68-15 www.mega-poligraf.kiev.ua Зам. 92438

Видавець — Державне підприємство «Голос України». 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 Газета виходить з 1 січня 1991 року.

Адреса редакції: 03057, Київ-57, вул. Петра Нестерова, 4.

ТЕЛЕФОНИ: для довідок — 503-61-92.

E-mail: mail@golos.com.ua — загальний

Сайт — www.golos.com.ua

